

GRUNKIN IN PAUL

SODBA SODIŠČA (veliki senat)

z dne 14. oktobra 2008*

V zadevi C-353/06,

katere predmet je predlog za sprejetje predhodne odločbe na podlagi člena 234 ES, ki ga je vložilo Amtsgericht Flensburg (Nemčija) z odločbo z dne 16. avgusta 2006, ki je prispela na Sodišče 28. avgusta 2006, v postopku, ki sta ga sprožila:

Stefan Grunkin,

Dorothee Regina Paul,

skupaj z:

Leonhardom Matthiasom Grunkin-Paulom,

Standesamt Niebüll,

* Jezik postopka: nemščina.

SODIŠČE (veliki senat),

v sestavi V. Skouris, predsednik, P. Jann (poročevalec), C. W. A. Timmermans, A. Rosas, K. Lenaerts, in M. Ilešič, predsedniki senatov, G. Arestis, A. Borg Barthet, J. Malenovský, J. Klučka, U. Löhmus in E. Levits, sodniki, in C. Toader, sodnica,

generalna pravobranilka: E. Sharpston,
sodni tajnik: H. von Holstein, namestnik sodnega tajnika,

na podlagi pisnega postopka in obravnave z dne 11. decembra 2007,

ob upoštevanju stališč, ki so jih predložili:

– za S. Grunkina on sam,

– za nemško vlado M. Lumma in J. Kemper, zastopnika,

- za belgijsko vlado L. Van den Broeck, zastopnica,

- za grško vlado E.-M. Mamouna, G. Skiani in O. Patsopoulou, zastopnice,

- za špansko vlado M. Sampol Pucurull in J. Rodríguez Cárcamo, zastopnika,

- za francosko vlado G. de Bergues in J.-C. Niollet, zastopnika,

- za litovsko vlado D. Kriauciūnas, zastopnik,

- za nizozemsko vlado H. G. Sevenster, zastopnica,

- za poljsko vlado E. Ośniecka-Tamecka, zastopnica,

- za Komisijo Evropskih skupnosti D. Maidani, S. Gruenheid in W. Bogensberger, zastopniki,

po predstavitvi sklepnih predlogov generalne pravobranilke na obravnavi 24. aprila 2008

izreka naslednjo

Sodbo

- ¹ Predlog za sprejetje predhodne odločbe se nanaša na razlago členov 12 ES in 18 ES.
- ² Ta predlog je bil vložen v sporu med S. Grunkinom in D. R. Paul ter Standesamt Niebüll (urad za osebna stanja mesta Niebüll), ker je slednji zavrnil priznanje priimka njenega sina Leonharda Matthiasa, kot je bil določen in registriran na Danskem, in njegov vpis v družinsko knjižico, ki je bila zanje odprta pri navedenem uradu.

Nemško pravo

Mednarodno zasebno pravo

- 3 Člen 10(1) zakona o uvedbi civilnega zakonika (Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuch, v nadaljevanju: EGBGB) določa:

„Ime osebe ureja zakon države, katere državljan je ta oseba.“

Civilno pravo

- 4 Glede določitve priimka otroka, čigar starši imajo različna priimka, člen 1617 nemškega civilnega zakonika (Bürgerliches Gesetzbuch, v nadaljevanju: BGB) določa:

„1. Če starši ne uporabljajo moževega priimka in če imajo skupno skrbništvo nad otrokom, z izjavo pred matičarjem določijo, da bo otrokov rojstni priimek priimek očeta ali matere v času te izjave. [...]

2. Če starši en mesec po rojstvu otroka ničesar ne izjavijo, Familiengericht [sodišče za družinske zadeve] prenese pravico do določitve priimka na enega od staršev. Odstavek 1 se uporablja smiselno. Sodišče lahko enemu od staršev določi rok za uveljavljanje njegove pravice. Če se pravica do določitve priimka po izteku roka ni uveljavljala, se otroku določi priimek tistega od staršev, na katerega je bila ta pravica prenesena.

3. Če otrok ni rojen na nacionalnem ozemlju, sodišče v skladu z odstavkom 2 prenese pravico do določitve njegovega priimka na enega od staršev, le če to zahteva eden od staršev ali otrok ali če je treba priimek otroka vpisati v nemško rojstno matično knjigo ali v uradni nemški osebni dokument.“

Spor o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

- 5 Leonard Matthias Grunkin-Paul, otrok D. Paul in S. Grunkina, ki sta bila takrat zakonca in sta oba nemška državljana, je bil rojen 27. junija 1998 na Danskem. Tudi ta otrok je nemški državljan in od rojstva živi na Danskem.

- 6 V skladu z odločbo o imenu („navnebevis“) pristojnega danskega organa je navedeni otrok na podlagi danskega prava dobil priimek Grunkin-Paul, ki je bil vpisan v njegov danski rojstni list.
- 7 Nemški urad za osebna stanja je zavrnil priznanje otrokovega imena, kot je bilo določeno na Danskem, ker v skladu s členom 10 EGBGB priimek osebe ureja zakon države, katere državljan je ta oseba, in ker nemško pravo ne dopušča, da bi otrok imel dvojni priimek, sestavljen iz priimka njegovega očeta in priimka njegove matere. Pravna sredstva, ki so jih starši otroka Leonharda Matthiasa vložili zoper to zavrnitev, so bila zavrnjena.
- 8 Starši otroka, katerih zakonska zveza je bila med tem razvezana, niso imeli skupnega priimka in so zavrnilo določitev otrokovega priimka v skladu s členom 1617(1) BGB.
- 9 Standesamt Niebüll je zadevo predložil Amtsgericht Niebüll in predlagal, naj se na enega od staršev Leonharda Matthiasa prenese pravica določiti njegov priimek v skladu s členom 1617(2) in (3) BGB. To sodišče je prekinilo odločanje in v skladu s členom 234 ES predlagalo Sodišču, naj sprejme predhodno odločbo. V sodbi z dne 27. aprila 2006 v zadevi Standesamt Stadt Niebüll (C-96/04, ZOdl., str. I-3561) je Sodišče ugotovilo, da je Amtsgericht Niebüll, ki mu je bila zadeva predložena v zunajsodnem postopku, deloval kot upravni organ, ne da bi moral rešiti spor, in torej ni bilo mogoče šteti, da je opravljal vlogo sodišča. Sodišče se je zato izreklo za nepristojno, da odgovori na zastavljeno vprašanje.
- 10 Starši Leonharda Matthiasa so 30. aprila 2006 zaprosili pristojni organ, naj se zanj v družinsko knjižico v Niebüllu vpiše priimek Grunkin-Paul. Standesamt Niebüll je z odločbo z dne 4. maja 2006 zavrnil ta vpis, ker nemško pravo o priimku tega ne dopušča.

- 11 Starši navedenega otroka so 6. maja 2006 pri Amtsgericht Flensburg vložili predlog, naj se Standesamt Niebüll naloži priznanje priimka njihovega sina, kot je bil določen in registriran na Danskem, in naj se sina vpiše v družinsko knjižico z imenom Leonhard Matthias Grunkin-Paul.

- 12 Predložitveno sodišče ugotavlja, da Standesamt Niebüll ni mogoče naložiti, naj vpiše ime, ki ga nemško pravo ne dopušča, vendar dvomi, da je dejstvo, da mora imeti državljan Unije v različnih državah članicah različen priimek, skladno s pravom Skupnosti.

- 13 V teh okoliščinah je Amtsgericht Flensburg prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali ob upoštevanju načela prepovedi diskriminacije iz člena 12 ES in glede na pravico do prostega gibanja, ki jo vsakemu državljanu Unije zagotavlja člen 18 ES, lahko velja kolizijsko pravilo iz člena 10 EGBGB, ki določa, da se pravo glede osebnih imen navezuje le na državljanstvo?“

Vprašanje za predhodno odločanje

- 14 Predložitveno sodišče v bistvu sprašuje, ali člena 12 ES in 18 ES nasprotujeta temu, da pristojni organ ene države članice zavrne priznanje priimka otroka – kot je bil določen in registriran v drugi državi članici, v kateri je bil otrok rojen in v njej od rojstva živi – ki ima tako kot njegovi starši le državljanstvo prve države članice.

Področje uporabe Pogodbe ES

- 15 Najprej je treba poudariti, da položaj otroka Leonharda Matthiasa spada na področje materialne uporabe Pogodbe ES.
- 16 Čeprav so glede na sedanje stališče prava Skupnosti pravila, ki urejajo priimek osebe, v pristojnosti držav članic, morajo države članice pri izvrševanju te pristojnosti kljub temu ravnati v skladu s pravom Skupnosti, razen če gre za notranji položaj, ki ni povezan s pravom Skupnosti (glej sodbo z dne 2. oktobra 2003 v zadevi Garcia Avello, C-148/02, Recueil, str. I-11613, točki 25 in 26 ter navedena sodna praksa).

17 Sodišče je že razsodilo, da taka povezava s pravom Skupnosti obstaja v zvezi z otroki, ki so državljani ene države članice, hkrati pa zakonito živijo na ozemlju druge države članice (glej zgoraj navedeno sodbo Garcia Avello, točka 27).

18 Tako se lahko otrok Leonhard Matthias, kar zadeva državo članico, katere državljan je, načeloma upravičeno sklicuje na pravico, ki jo ima v skladu s členom 12 ES, da ni diskriminiran zaradi svojega državljanstva, in na pravico iz člena 18 ES, da se sme prosto gibati in prebivati na ozemlju držav članic.

Člen 12 ES

19 V zvezi s členom člena 12 ES je vendar treba najprej poudariti, kot navajajo države članice, ki so Sodišču predložile stališča, in Komisija Evropskih skupnosti, da otrok Leonhard Matthias v Nemčiji ne trpi nobene diskriminacije zaradi svojega državljanstva.

20 Ker imajo namreč navedeni otrok in njegovi starši le nemško državljanstvo in ker nemško kolizijsko pravilo, ki se ga obravnava v postopku v glavni stvari, za dodelitev priimka napotuje na nemško materialno pravo o imenih, določitev imena tega otroka v Nemčiji v skladu z nemško zakonodajo ne more biti diskriminacija zaradi državljanstva.

Člen 18 ES

- 21 Treba je poudariti, da je nacionalna zakonska ureditev, ki je za določene državljane manj ugodna zgolj zato, ker so uporabili svojo svoboščino do prostega gibanja in bivanja v drugi državi članici, omejitev pravic, ki jih člen 18(1) ES priznava vsakemu državljanu Unije (glej sodbi z dne 18. julija 2006 v zadevi De Cuyper, C-406/04, ZOdl., str. I-6947, točka 39, in z dne 22. maja 2008 v zadevi Nerkowska, C-499/06, ZOdl., str. I-3993, točka 32).
- 22 Dejstvo, da mora imeti prizadeti v državi članici, katere državljanstvo ima, ime, ki je drugačno od imena, ki mu je že bilo dodeljeno in je bilo registrirano v državi članici rojstva in prebivališča, lahko ovira pravico prostega gibanja in bivanja na ozemlju držav članic iz člena 18 ES.
- 23 Spomniti je namreč treba, da je Sodišče v zvezi z otroki, ki imajo državljanstvo dveh držav članic, že razsodilo, da bi lahko neenakost priimkov prizadetim povzročila resno neprijetnost, tako na strokovni kot zasebni ravni, ki med drugim nastane zaradi težav, ki jih imajo v eni državi članici, katere državljani so, pri uživanju pravnih učinkov diplom in dokumentov, izdanih na ime, ki je priznано v drugi državi članici, katere državljani so prav tako (zgoraj navedena sodba Garcia Avello, točka 36).
- 24 Tako resne neprijetnosti lahko nastanejo tudi v položaju, kot je ta v postopku v glavni stvari. V zvezi s tem namreč ni pomembno, ali je razlika v priimkih posledica dvojnega državljanstva prizadetih ali okoliščine, da je določitev imena v državi rojstva in bivanja

vezana na prebivališče, medtem ko je v državi, katere državljanstvo imajo, ta določitev vezana na državljanstvo.

- 25 Kot navaja Komisija, številne dejavnosti v vsakdanjem javnem ali zasebnem življenju zahtevajo dokaz o istovetnosti, za kar se navadno uporabi potni list. Ker ima otrok Leonhard Matthias le nemško državljanstvo, so le nemški organi pristojni za izdajo navedenega dokumenta. Če slednji torej zavrnejo priznanje priimka, kot je bil določen in registriran na Danskem, bodo navedeni organi temu otroku izdali potni list, v katerem bo navedeno drugačno ime, kot ga je dobil v tisti državi članici.
- 26 Prizadeti torej tvega, da bo vsakič, ko bo moral na Danskem, v državi članici, v kateri je bil rojen in v njej od rojstva živi, dokazati svojo istovetnost, o njej vzbudil dvom in povzročil sum o lažnem izdajanju zaradi razlike med imenom, ki ga je vedno uporabljal v vsakdanjem življenju in je naveden v registrih danskih organov in vseh uradnih dokumentih, izdanih zanj na Danskem, kot je rojstni list, ter imenom, navedenim v nemškem potnem listu.
- 27 Poleg tega obstaja tveganje, da se bo sčasoma povečalo število dokumentov, predvsem spričeval, potrdil in diplom, v katerih bo uporabljen različen priimek, ker je otrok v tesnem razmerju z Dansko in Nemčijo. Iz spisa je namreč razvidno, da ta otrok, ki večinoma živi z materjo na Danskem, redno biva v Nemčiji, kjer obiskuje očeta, ki se je tam naselil po razvezi zakonske zveze.

- 28 Vselej kadar ime, uporabljeno v konkretnem primeru, ne ustreza imenu iz dokumentov, predloženih kot dokaz o istovetnosti določene osebe, med drugim zaradi pridobitve ugodnosti ali katere od pravic ali zaradi ugotovitve uspešno opravljenega preizkusa ali pridobitve kvalifikacije, ali ko ime, navedeno v dveh skupaj predloženih dokumentih, ni isto, taka razlika v priimkih lahko vzbudi dvom o istovetnosti te osebe, o pristnosti predloženih dokumentov ali resničnosti podatkov, vsebovanih v njih.
- 29 Ovira prostega pretoka, kot izhaja iz resnih neprijetnosti, opisanih v točkah od 23 do 28 te sodbe, je lahko upravičena le, če temelji na objektivnih preudarkih in je sorazmerna z zakonito zastavljenim ciljem (glej v tem smislu sodbo z dne 11. septembra 2007 v zadevi Komisija proti Nemčiji, C-318/05, ZOdl., str. I-6957, točka 133 in navedena sodna praksa).
- 30 Da bi nemška vlada upravičila državljanstvo kot izključno navezno okoliščino za določitev priimka, ta in nekatere druge vlade, ki so Sodišču predložile stališča, trdijo, da je ta navezna okoliščina objektivno merilo, ki omogoča jasno in trajno določitev imena osebe, zagotovitev enotnega priimka med brati in sestrami ter ohranitev odnosov med člani širše družine. Poleg tega naj bi bil namen tega merila, da so vse osebe, ki imajo določeno državljanstvo, obravnavane enako in da se zagotovi, da se imena oseb z istim državljanstvom določijo enako.
- 31 Nobeden od teh razlogov, navedenih v podporo državljanstvu osebe kot navezni okoliščini za določitev njenega imena – čeprav so legitimni, kolikor pač so lahko sami po sebi – si ne zasluži take veljave, da bi v okoliščinah, kot so v zadevi v glavni stvari, lahko upravičil, da pristojni organi države članice zavrnejo priznanje priimka otroka, kot je že bil določen in registriran v drugi državi članici, v kateri je bil ta otrok rojen in v njej od takrat biva.

- 32 V delu, v katerem je namen tega navezovanja na državljanstvo zagotoviti, da se ime osebe lahko določi trajno in nespremenljivo, je treba ugotoviti, kot je poudarila Komisija, da bo v okoliščinah, kot so v zadevi v glavni stvari, tako navezovanje pripeljalo do izida, ki je nasproten od zastavljenega. Vselej ko bo otrok prečkal mejo med Nemčijo in Dansko, bo namreč imel drugo ime.
- 33 Glede cilja zagotovitve enotnega priimka med brati in sestrami zadostuje ugotovitev, da ta težava v zadevi v glavni stvari ne obstaja.
- 34 Treba pa je ugotoviti, da določba nemškega mednarodnega zasebnega prava o navezovanju določitve priimka osebe na njeno državljanstvo ni brez izjem. Ugotovljeno je, da nemška kolizijska pravila o določitvi imena otroka dopuščajo navezovanje na običajno prebivališče enega od staršev, če je to v Nemčiji. Torej bo otroku, ki tako kot njegovi starši nima nemškega državljanstva, v Nemčiji lahko kljub temu dan priimek v skladu z nemško zakonodajo, če ima eden od njegovih staršev tam običajno prebivališče. Položaj, podoben položaju otroka Leonharda Matthiasa, se torej lahko pojavi v Nemčiji.
- 35 Nemška vlada navaja še, da nacionalna zakonodaja zaradi praktičnosti ne dovoljuje določitve sestavljenega priimka. Obstajati bi namreč morala možnost, da se dolžina imen omeji. Nemški zakonodajalec naj bi sprejel določbe zato, da se naslednji rod ne bi bil prisiljen odpovedati delu priimka. Kar bi en rod pridobil s svobodo, če bi bili dvojni priimki dopustni, bi naslednji rod izgubil. Ta namreč ne bi imel več enakih možnosti sestavljanja kot prejšnji rod.

- 36 Vendar ti preudarki, ki se nanašajo na poenostavitev dela uprave, ne morejo zadostovati za upravičenje ovire prostega pretoka, kot je ta, ki je bila ugotovljena v točkah od 22 do 28 te sodbe.
- 37 Poleg tega, kot izhaja iz predložitvene odločbe, nemško pravo ne izključuje povsem možnosti dodelitve sestavljenih priimkov otrokom, ki so nemški državljani. Kot je namreč na obravnavi potrdila nemška vlada, lahko starši, če je eden od njih državljan druge države, namreč izberejo, da priimek otroka oblikujejo v skladu z zakonodajo te države.
- 38 Poleg tega je treba ugotoviti, da pred Sodiščem ni bi naveden noben poseben razlog, ki bi, če bi bilo to potrebno, nasprotoval priznanju priimka otroka Leonharda Matthiasa, kot je bil določen in registriran na Danskem, kot dejstvo, da je njegovo ime v Nemčiji v nasprotju z javnim redom.
- 39 Glede na navedeno je treba na predloženo vprašanje odgovoriti, da v okoliščinah, kot so v zadevi v glavni stvari, člen 18 ES nasprotuje temu, da pristojni organ ene države članice na podlagi uporabe nacionalnega prava zavrne priznanje priimka otroka – kot je bil določen in registriran v drugi državi članici, v kateri je bil ta otrok rojen in v njej od rojstva živi – ki ima tako kot njegovi starši le državljanstvo prve države članice.

Stroški

- 40 Ker je ta postopek za stranke v postopku v glavni stvari ena od stopenj v postopku pred predložitvenim sodiščem, to odloči o stroških. Stroški, priglašeni za predložitev stališč Sodišču, ki niso stroški omenjenih strank, se ne povrnejo.

Iz teh razlogov je Sodišče (veliki senat) razsodilo:

V okoliščinah, kot so v zadevi v glavni stvari, člen 18 ES nasprotuje temu, da pristojni organ ene države članice na podlagi uporabe nacionalnega prava zavrne priznanje priimka otroka – kot je bil določen in registriran v drugi državi članici, v kateri je bil ta otrok rojen in v njej od rojstva živi – ki ima tako kot njegovi starši le državljanstvo prve države članice.

Podpisi